

تعلیقات بر

شرح تحریر قوشچی

مقصد ۳

www.ketab.ir

تفسیر آیه الکرسی

فخرالدین حسینی سّماکی

تصحیح و تحقیق

کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدر

زیر نظر

آیت الله سید محمد خامنه‌ای

سرشناسه: حسینی استرآبادی، محمدبن حسین، ۹۹۱۸-۹۸۴ق.

عنوان قراردادی: شرح تجرید الکلام. فارسی. برگزیده. شرح: تجرید الکلام فی تحریر عقاید الاسلام، فارسی. برگزیده، شرح: آیه الکرسی. فارسی. شرح: Ayat-al-Korsi. Persian. Commentaries

عنوان و نام پدیدآور: تعلیقات بر شرح تجرید قوشچی (مقصد سوم) بضمیمه تفسیر آیت الکرسی/ فخرالدین حسینی سماکی؛ زیرنظر سیدمحمد خامنه‌ای؛ تصحیح و تحقیق کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدرا؛ سرویراستار مقصود محمدی.

مشخصات نشر: تهران: بنیاد حکمت اسلامی صدرا، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۲۴۸ ص.

شابک: 978-622-96374-5-6؛ ۱۳۵۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست نویسی: فیفا

یادداشت: کتاب حاضر شرحی بر بخش سوم کتاب «شرح تجرید الکلام» تألیف قوشچی است که خود شرحی بر کتاب «تجرید الکلام او تحریر العقائد» تألیف خواجه نصیرالدین طوسی است.

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع: نصیرالدین طوسی، محمدبن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ق. تجرید الکلام فی تحریر العقاید الاسلام -- نقد و تفسیر.

موضوع: قوشچی، علی بن محمد، ۸۷۹ق. شرح تجرید الکلام -- نقد و تفسیر.

موضوع: تفاسیر (سوره بقره، آیه الکرسی)

موضوع: کلام شیعه امامیه -- متون قدیمی تا قرن ۱۴

موضوع: *Imamite shites theology -- Early works to 20th century

شناسه افزوده: خامنه‌ای، سیدمحمد، ۱۳۱۴ -

شناسه افزوده: Khamenei, Seyyed Mohammad

شناسه افزوده: نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد، ۵۹۷-۶۷۲ق. تجرید الکلام فی تحریر العقاید الاسلام. شرح

شناسه افزوده: بنیاد حکمت اسلامی صدرا

شناسه افزوده: Sadra Islamic Philosophy Research Institute

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۴۱۷۲

BP۲۱۰

رده بندی کنگره: ۸۴۸۴۹۱۴

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۸۴۹۱۴

اطلاعات مورد کتابشناسی: فیفا

تعلیقات بر شرح تجرید قوشچی (مقصد سوم)

بضمیمه: تفسیر آیه الکرسی

زیرنظر: آیت الله سیدمحمد خامنه‌ای تصحیح و تحقیق: کارگروه بنیاد حکمت اسلامی صدرا

سرویراستار: دکتر مقصود محمدی

چاپ اول، تابستان ۱۴۰۰، ۲۰۰ نسخه

قیمت گالینگور: ۱۳۵۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، بزرگراه رسالت، روبروی ضلع شمالی مصلای بزرگ تهران، مجتمع امام خمینی (ره)، ساختمان ۱۲، انتشارات بنیاد حکمت اسلامی صدرا
صندوق پستی: ۵۸۷۵/۶۹۱۹، تلفن: ۸۴۹۳۸۰۱-۲ و ۸۸۱۵۳۵۹۴ و ۸۸۴۳۸۰۳ دورنگار: ۸۸۴۳۸۰۳

کلیه حقوق متعلق به بنیاد حکمت اسلامی صدرا است.

ISBN: 978-622-96374-5-6

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۳۷۴-۵-۶

فهرست مطالب

مقدمة تصحيح	سه تا دوازده
تعليقات شرح تجريد	۱ - ۲۷۰
مقدمه المحشّي	۳
المقصد الثالث في اثبات الصانع	۵ - ۲۷۰
الفصل الأول في وجوده تعالى	۸
الفصل الثاني في صفاته تعالى	۱۸
الفصل الثالث في أفعال الله تعالى	۲۰۳
- في الحسن و القبح	۲۰۳
- في معنى القضاء و القدر	۲۴۴
- في بيان الاختلاف بين حسن التكليف و عدمه	۲۵۴
- في بيان وجوب اللطف	۲۵۹
رسالة تفسير الآية الكرسي	۲۷۱ - ۳۳۰

بسم الله الرحمن الرحيم

شرح حال و آثار قلمی حکیم فخرالدین سماکی

میرفخرالدین محمد بن حسین حسینی استرآبادی معروف به محقق فخری، از جمله حکمای مشهور شیعی بر قرن دهم هجری است. تاریخ تولد وی بطور دقیق مشخص نیست ولیکن برخی نویسندگان سال تولد وی را ۹۱۸ ق ذکر کرده‌اند که بدون ذکر منبع استناد چندان مؤثق بنظر نمی‌رسد. برخی زادگاه وی را قریهٔ سماک از توابع استرآباد خوانده و برخی شهر قزوین^۱ را که در آن روزگار پایتخت ایران بود دانسته‌اند.^۲ اما این احتمال که در استرآباد به دنیا آمده باشد و در قزوین رشد و نمو یافته باشد. قابل قبول به نظر می‌رسد. وی پس از تکمیل مقدمات علوم و فنون ادب، به علوم عقلی پرداخته و در نزد حکیم عالیقدر، میر غیاث الدین منصور دشتکی شیرازی (د. ۹۴۸ ق)، هنگامی که در قزوین اقامت داشته، تلمذ نموده‌است. وی همچنین فقه و اصول را نیز نزد دیگر عالم بنام آن دوران محقق کرکی آموخته. گویا برای مدتی هم سماکی شیخ الاسلام سبزواری بوده است.

از وی با القابی چون «الجلیل الفاضل، العالم العامل، خلاصة الأبرار، وزبدة

(۱) تاریخ عالم آرای عباسی، ج ۱، ص ۱۴۵.

(۲) دایرة المعارف تشیع، ج ۹، ص ۲۸۹.

الأخيار» یاد شده است.^۱

او مورد اعتماد طلاب و مورد وثوق عالمان بوده است چنانچه نقل است شهید ثانی در حرم امیرالمؤمنین (ع) با او ملاقاتی داشته و از او خواسته بدون هیچ گونه تعارف و فقط در راه رضای خدا دربارهٔ اجتهاد وی داوری نماید و چنانچه به درجهٔ اجتهاد نایل شده است به او بگوید؛ فخرالدین سماکی تصریحی به اجتهاد وی نموده و شهید ثانی بسال ۹۴۷ ق اجتهادش را اظهار داشته است.^۲ فخرالدین در نزد شاه طهماسب صفوی نیز مورد توجه و احترام بوده و به انجام امور دیوانی در دربار او اشتغال داشته است.

حوزهٔ درس سماکی از جمله حوزه‌های درسی پررونق و پربرآیند آن دوران بوده و همه روزه عتبهٔ کثیری از طلاب علوم معقول و منقول در درس او حاضر می‌شدند و از محضر وی بهره می‌بردند. میرزا سیدابراهیم حسینی همدانی معروف به قاضی زاده (د ۱۰۲۶ ق) که پدرش در همدان منصب قضا و تصدی امور شرعی را عهده‌دار بود^۳ - و نیز نورالدین محمدقاضی اصفهانی (د ۱۰۰۰ ق) از فقها و شعرای مشهور صفویه متخلص به «نوری» از جمله شاگردان شناخته شده فخرالدین سماکی بوده‌اند.^۴ در برخی منابع متأخر، از میرداماد (۹۶۹ - ۱۰۴۰ ق) بعنوان شاگرد دیگر وی یاد شده است؛ اما آنچه در منابع متقدم آمده این است که میان آن دو در دربار شاه طهماسب مناظره و گفتگویی بوده است.^۵ تاریخ وفات او سال ۹۸۴ ق ذکر شده است. مقام والای او در حکمت و دانشهای عقلی از آثار و تألیفاتش هویداست.

مهمترین آثار قلمی شناخته شده وی در منابع و فهرس عبارتند از:

۱. آداب البحث والمناظرة: این رساله مختصری است در بیان چگونگی بحث و

(۱) الذریعة، ج ۲، ص ۸۶.

(۲) همان.

(۳) النی والألقاب، ج ۳، ص ۵۰.

(۴) تاریخ عالم آرای عباسی، ج ۱، ص ۱۸۶.

(۵) حدوث دهری در آثار میرداماد: جستاری در آراء و افکار.

جدل و مناظره - بسان شاخه‌ای از علم منطق - و دارای مثالهای تطبیقی در مغالطه برای تمرین مبتدیان که در سال ۹۵۸ هـ ق بنا به درخواست بعضی از دوستان اندیشمند خود و سایر محصلین از وی نگاشته شده است. در فهرست دست نوشته‌های ایران (دنا) پنجاه و چهار نسخه از این اثر متعلق به کتابخانه‌های مختلف فهرست گردیده است.^۱ گویا نسخه شماره ۱۸۳۹۴ کتابخانه مجلس شورای اسلامی بخط مؤلف است.

۲. حاشیه بر حاشیه (شرح) محقق دوانی بر تهذیب المنطق تفتازانی: تهذیب المنطق اثر مشهور سعد الدین تفتازانی (۷۲۲ - ۷۹۲ هـ ق) از علما و منطق‌دانان بزرگ قرن هشتم هجری است که جلال الدین دوانی (۸۳۰ - ۹۰۷ هـ ق) بر آن، حاشیه (شرح) نگاشته است. حاشیه سماکی بر حاشیه (شرح) دوانی تا پایان مبحث کلیات خمس را شامل می‌شود.

تاریخ تألیف این اثر در نسخه ۱۸۳۹۴ کتابخانه مجلس شورای اسلامی به خط مؤلف سال ۹۵۳ هـ ق ذکر گردیده است. در فهرست دست نوشته‌های ایران (دنا) هشت نسخه از این اثر متعلق به کتابخانه‌های مختلف فهرست گردیده است.^۲

۳. حاشیه بر الفوائد الضیائیة جامی: کتاب الفوائد الضیائیة شرحی است که عبدالرحمان جامی در قرن نهم هجری برای مطالعه فرزندش ضیاء الدین یوسف - که در آن زمان به تحصیل مقدمات زبان عربی اشتغال داشته - بر کتاب کافیه ابن الحاجب نگاشته است. سماکی حاشیه‌ای بر این کتاب نحوی نوشته است. یک نسخه از این اثر، بشماره ۳۰۴۲/۱ بدون تاریخ کتابت و به خط نستعلیق، در کتابخانه آیه الله مرعشی نجفی فهرست شده است.^۳

(۱) درایتی، فهرست دست نوشته‌های ایران (دنا)، ج ۱، ص ۲۶ - ۲۷.

(۲) درایتی، فهرست دست نوشته‌های ایران (دنا)، ج ۴، ص ۱۷۰.

(۳) درایتی، فهرست دست نوشته‌های ایران (دنا)، ج ۴، ص ۳۴۵ و فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه آیه

الله مرعشی نجفی، ج ۸، ص ۲۵۲.